

GLOBALNA DEFINICJA PROFESJI PRACY SOCJALNEJ¹

Poniższa definicja została zaakceptowana przez Zgromadzenia Ogólne Międzynarodowej Federacji Pracowników Socjalnych i Międzynarodowego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej w lipcu 2014 r. .

Praca socjalna jest profesją opartą na praktyce i akademicką dyscypliną, która promuje zmianę społeczną i rozwój, społeczną spójność oraz empowerment i wyzwolenie ludzi. Głównymi zasadami pracy socjalnej są prawa człowieka, wspólnotowe poczucie odpowiedzialności i poszanowanie dla różnic. Praca socjalna oparta na własnych teoriach, naukach społecznych i humanistycznych oraz na rdzennej wiedzy angażuje ludzi i struktury społeczne do występowania przeciwko życiowym trudnościom i na rzecz poprawy ludzkiego bytu.

Powyższa definicja może być rozwinięta na krajowym lub regionalnym poziomie.

UWAGI INTERPRETACYJNE DO GLOBALNEJ DEFINICJI PRACY SOCJALNEJ

Następujący komentarz służy wyjaśnieniu fundamentalnych pojęć zastosowanych w definicji i jest uszczegółowiony w odniesieniu do podstawowych zobowiązań, zasad, wiedzy i praktyki profesji pracy socjalnej.

PODSTAWOWE ZOBOWIĄZANIA

Podstawowe zobowiązania profesji pracy socjalnej obejmują promowanie zmiany społecznej, rozwoju społecznego, społecznej spójności oraz empowermentu i wyzwolenia ludzi.

Praca socjalna jest praktyczną profesją i akademicką dyscypliną, która uznaje, że połączone czynniki historyczne, socjoekonomiczne, kulturowe, przestrzenne, polityczne i osobowościowe działają jako szanse oraz/lub bariery dla ludzkiego dobrostanu i rozwoju. Bariery strukturalne przyczyniają się do utrwalania nierówności, dyskryminacji, wyzysku i ucisku. Rozwój krytycznej świadomości poprzez refleksję nad strukturalnymi przyczynami opresji oraz/lub przywileju na podstawie takich kryteriów jak rasa, klasa, język, religia, płeć kulturowa, niepełnosprawność, kultura i orientacja seksualna oraz rozwijanie strategii działania przeciwko strukturalnym i indywidualnym barierom mają zasadnicze znaczenie dla emancypacyjnej praktyki, której celami są empowerment i wyzwolenie ludzi. Solidaryzując się z tymi, którzy są pokrzywdzeni, profesja dąży do ograniczania ubóstwa, wyzwolania bezbronnych i uciskanych oraz do promowania społecznej inkluzji i spójności.

Zobowiązanie do promowania zmiany społecznej jest oparte na założeniu, że interwencja pracy socjalnej następuje wtedy, gdy aktualna sytuacja, czy to na poziomie osoby, rodziny, małej grupy, społeczności czy społeczeństwa zostaje uznana za wymagającą zmiany i rozwoju. Zobowiązanie to jest motywowane potrzebą przeciwdziałania tym strukturalnym warunkom, które przyczyniają się do marginalizacji, wykluczenia społecznego, ucisku. Inicjatywy zmiany społecznej uznają znaczenie ludzkiej aktywności w poszerzaniu praw człowieka oraz ekonomicznej, środowiskowej i społecznej sprawiedliwości. Profesja jest również oddana zachowywaniu stabilizacji społecznej, jeśli tylko ta stabilizacja nie jest wykorzystywana do marginalizowania, wykluczania czy uciskania jakiejś szczególnej grupy osób.

Rozwój społeczny jest określany jako strategie interwencji, pożądane stany i ramy polityki, te ostatnie w uzupełnieniu do bardziej popularnych ram rezydualnych i instytucjonalnych. Jest on oparty na holistycznych, biopsychospołecznych, duchowych rozpoznaniach i interwencjach, które przekraczają podział mikro-makro, obejmując wieloraki poziomy systemu oraz międzysektorową i interprofesjonalną współpracę nastawioną na osiągnięcie zrównowżenia. W rozwoju społecznym na pierwszym miejscu stawiane jest dążenie do

¹ <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/> dostęp 23.08.2014.

zmian socjostrukturalnych i ekonomicznych, ale nie przyjmuje się konwencjonalnej mądrości jakoby wzrost ekonomiczny miał być wstępnym warunkiem osiągnięcia tego rozwoju.

ZASADY

Nadrzędnymi zasadami pracy socjalnej są poszanowanie przyrodzonej wartości i godności istot ludzkich, nieszkodzenie, szacunek wobec różnorodności oraz obrona praw człowieka i sprawiedliwości społecznej.

Popieranie i obrona praw człowieka oraz sprawiedliwości społecznej stanowią motywację i uzasadnienie dla pracy socjalnej. Profesja ta uznaje, że prawa człowieka winny współistnieć ze wspólnotową odpowiedzialnością. Idea wspólnotowej odpowiedzialności odnosi się do codziennej rzeczywistości w której jednostkowe prawa człowieka mogą być osiągnięte tylko wtedy, gdy ludzie podejmują odpowiedzialność wzajemnie względem siebie, środowiska i uznają za ważne tworzenie wzajemnych relacji w społecznościach. Dlatego praca socjalna koncentruje się na popieraniu praw człowieka na wszystkich poziomach i na ułatwianiu stanów w których ludzie biorą na siebie wzajemnie odpowiedzialność za osiągnięcie dobrostanu oraz uświadamiają sobie i szanują współzależność ludzi między sobą i środowiskiem.

Praca socjalna obejmuje prawa pierwszej, drugiej i trzeciej generacji. Pierwsza generacja odnosi się do praw obywatelskich i politycznych takich jak swoboda wypowiedzi, wolność sumienia, wolność od tortur i arbitralnego uwięzienia. Druga generacja dotyczy praw społeczno-ekonomicznych i kulturalnych, które zawierają uprawnienia do uzasadnionych poziomów edukacji, ochrony zdrowia, mieszkania oraz prawo mniejszości etnicznych do używania własnych języków. Trzecia generacja jest skupiona na świecie natury i prawie do bioróżnorodności gatunków oraz międzypokoleniowej równości. Wszystkie te prawa wzajemnie wzmacniają się i są współzależne oraz zapewniają zarówno indywidualne jak kolektywne uprawnienia.

W pewnych przypadkach „nieszkodzenie” i „poszanowanie różnorodności” może reprezentować skonfliktowane i konkurujące wartości, na przykład gdy w imieniu kultury są naruszane pewne prawa, w tym prawo do życia czy prawa grup mniejszościowych jak kobiety i homoseksualiści. *Globalne standardy edukacji i szkolenia w zakresie pracy socjalnej* podejmuje to złożone zagadnienie przez wypowiedzenie się za kształceniem pracowników socjalnych do podejścia uwzględniającego podstawowe prawa człowieka w wyjaśniającym przypisie, jak następuje:

To podejście mogłoby sprzyjać konstruktywnej konfrontacji i zmianie tam, gdzie pewne przekonania, wartości i tradycje naruszają podstawowe prawa człowieka. Ponieważ kultura jest konstruowana społecznie i dynamiczna, podlega ona dekonstrukcji i zmianie. Taka konstruktywna konfrontacja, dekonstrukcja i zmiana może być ułatwana przez i dostrajana do oraz rozumienie określonych wartości kulturowych, przekonań i tradycji jak również przez krytyczny i refleksyjny dialog z członkami danej grupy kulturowej na tle szerszych zagadnień praw człowieka.

WIEDZA

Praca socjalna jest zarazem interdyscyplinarna i transdyscyplinarna, wykorzystuje szeroki wachlarz teorii i badań naukowych. „Nauka” jest w tym kontekście rozumiana w swym najbardziej podstawowym znaczeniu jako „wiedza”. Praca socjalna sięga do swych własnych stale rozwijanych podstaw teoretycznych i badań jak również do teorii z innych nauk humanistycznych włączając lecz nie ograniczając się do teorii rozwoju społeczności, pedagogiki społecznej, teorii administracji, antropologii, ekologii, ekonomii, teorii kształcenia, teorii zarządzania, psychiatrii, psychologii, teorii zdrowia publicznego i socjologii. Wyjątkowość badań i teorii pracy socjalnej polega na tym, że są one aplikacyjne

oraz emancypacyjne. Znaczny zakres tych badań i teorii jest konstruowany z udziałem usługobiorców pracy socjalnej w toku interaktywnego, dialogicznego procesu, a zatem kształtowany przez konkretne środowiska praktyki.

Proponowana definicja zakłada, że praca socjalna jest kształtowana nie tylko przez konkretne środowiska praktyki i zachodnie teorie ale także przez rdzenne zasoby wiedzy. Częścią dziedzictwa kolonializmu jest uznawanie wyłącznej wartości wiedzy i teorii pochodzących z Zachodu a negatywne wartościowanie i pomijanie rdzennej wiedzy przytłaczanej przez zachodnie teorie. Proponowana definicja przystępuje do zatrzymania i odwrócenia tego procesu przez uznanie, że rdzenni mieszkańcy w każdym regionie, kraju czy obszarze posiadają swe własne wartości, sposoby poznania i przekazywania swej wiedzy oraz że wnieśli nieocenione wkłady do nauki. Praca socjalna stara się zadośćuczynić za historyczny zachodni kolonializm naukowy i hegemonię przysłuchując się rdzennym ludom z całego świata i ucząc się od nich. Tylko tak zasoby wiedzy pracy socjalnej będą współtworzone i konkretyzowane przez rdzenne ludy i bardziej stosownie praktykowane nie tylko w lokalnych środowiskach lecz także w zastosowaniach międzynarodowych. Odwołując się do prac Narodów Zjednoczonych Międzynarodowa Federacja Pracowników Socjalnych następująco definiuje rdzenne ludy jako:

- żyjące na (lub utrzymujące przywiązanie do) geograficznie określonych terytoriów swych przodków.
- starające się na swych terytoriach utrzymać odrębne instytucje społeczne, ekonomiczne i polityczne,
- zwykle dążące do zachowania kulturowej, geograficznej i instytucjonalnej odrębności raczej niż do pełnej asymilacji do społeczeństwa.
- identyfikujące się jako rdzenne lub plemienne.

<http://ifsw.org/policies/indigenous-peoples>

PRAKTYKA

Uzasadnienie i zobowiązanie pracy socjalnej sprowadza się do interwencji w miejscach, gdzie ludzie wchodzą w interakcje ze swoim środowiskiem. Środowisko obejmuje różne systemy społeczne w których zakorzenieni są ludzie oraz naturalne geograficzne otoczenie, które ma gruntowny wpływ na ich życie. Partycypacyjna metodologia promowana w pracy socjalnej wyrażona jest w stwierdzeniu, iż „angażuje (ona) ludzi i struktury społeczne do występowania przeciwko życiowym trudnościom i na rzecz poprawy ludzkiego bytu.” Tal dalece, jak jest to możliwe praca socjalna raczej wspiera pracę z ludźmi niż dla ludzi. Zgodnie z paradygmatem rozwoju społecznego, pracownicy socjalni wykorzystują szereg umiejętności, technik, strategii, zasad i działań na różnych poziomach systemu ukierunkowanych na jego utrzymywanie oraz/lub zmianę. Praktyka pracy socjalnej obejmuje wiele działań, w tym różne formy terapii i poradnictwa, pracy grupowej i środowiskowej, formułowanie i analizy polityki społecznej, rzecznictwo i interwencje polityczne. Emancypacyjna perspektywa wspierana przez tę definicję ukierunkowuje strategie pracy socjalnej na umacnianie ludzkich nadziei, poczucia własnej wartości i twórczego potencjału do przeciwstawienia się dynamice opresyjnych sił oraz strukturalnym przyczynom niesprawiedliwości, tym samym łącząc w spójną całość mikro-makro i osobisty-polityczny wymiar interwencji. Holistyczne nastawienie pracy socjalnej jest uniwersalne, ale priorytety jej praktyki będą się różniły między krajami i czasem w zależności od warunków historycznych, kulturowych, politycznych i socjoekonomicznych.

Do pracowników socjalnych całego świata należy odpowiedzialność za obronę, wzbogacanie i urzeczywistnianie wartości i zasad ujętych w tej definicji. Definicja pracy socjalnej tylko

wtedy może mieć znaczenie, kiedy pracownicy socjalni aktywnie zaangażują się na rzecz jej wartości i wizji.

UZUPEŁNIENIA DO GLOBALNEJ DEFINICJI PRACY SOCJALNEJ PRZYJĘTE NA ZGROMADZENIU OGÓLNYM MIĘDZYNARODOWEJ FEDERACJI PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH

„Żadna część tej definicji nie powinna być sformułowana w sposób kolidujący z jakąkolwiek inną jej częścią.”

„Rozwinięcia definicji na poziomach krajowych oraz/lub regionalnych nie powinny kolidować ze znaczeniem jej elementów oraz z jej duchem”

„Jako, że definicja pracy socjalnej stanowi kluczowy element w ustanawianiu tożsamości grupy zawodowej, przyszłe jej modyfikacje mogą być podejmowane jedynie po precyzyjnej ewaluacji procesu jej wdrażania i potrzeby zmiany. Pierwszym wyborem przed zmianą definicji winno być dodanie dalszych komentarzy.”